

หมวด 5 การพนันและขันต่อ

การพนันและขันต่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในเอกเทศสัญญา ตั้งแต่มาตรา 853 ถึงมาตรา 855

การพนันและขันต่อคืออะไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้ความหมายไว้ ได้มีนักกฎหมายท่านหนึ่งให้ความหมายของสัญญาการพนันและขันต่อไว้ว่า "การพนันและขันต่อ" คือ สัญญาชนิดหนึ่งใดของเอกเทศสัญญา ซึ่งผู้พนันและขันต่อที่เป็นคู่สัญญาให้คำมั่นต่อกันไว้ว่า เมื่อเหตุการณ์อันเป็นเงื่อนไขซึ่งยังไม่รู้แน่นอนตามที่ตกลงกันไว้เกิดขึ้นแน่นอนไปในทางใด อีกฝ่ายหนึ่งจะจ่ายเงิน ซึ่งฝ่ายที่ต้องจ่ายเงินหรือทรัพย์สิน เรียกว่าผู้แพ้ ส่วนผู้จะได้รับเงินหรือทรัพย์สินนั้น เรียกว่า ผู้ชนะ¹

1. สัญญาการพนันและขันต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสีย

การพนันและขันต่อเป็นสัญญา ดังนั้น จึงต้องเข้าลักษณะสัญญาทั่วไป คือ ต้องมีคู่สัญญาสองฝ่ายหรือมากกว่านั้นขึ้นไป ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีฝ่ายละเท่าใดก็ได้ และสัญญาการพนันและขันต่อจะต้องมีทั้งทางได้และเสีย ถ้าฝ่ายใดที่กำหนดเงื่อนไขไว้โดยอาศัยเหตุการณ์ทำให้ตนมีแต่ทางได้ฝ่ายเดียว หรือมีแต่ทางเสียอย่างเดียว ไม่มีทางได้ สัญญานั้นไม่ใช่สัญญาการพนันและขันต่อ อาจจะเป็นสัญญาที่มีเงื่อนไข

2. การพนันและขันต่อไม่ก่อให้เกิดหนี้ต่อกันระหว่างคู่สัญญา

มาตรา 853 "อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหากก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งใดที่ให้แก่ไปในการพนันหรือขันต่อก็จะทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุหาผลหนี้หนึ่งอย่างใดมิได้"

ข้อบัญญัติที่กล่าวนี้ ท่านให้ใช้ตลอดถึงข้อตกลงเป็นมูลหนี้หนึ่งอย่างใด อันฝ่ายข้างเสียพนันขันต่อหากทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อจะใช้หนี้เงินพนันหรือขันต่อนั้นด้วย"

¹สุปัน พูลพัฒน์. เรื่องเดิม, หน้า 140.

การพนันหรือขั้นตอนแบ่งประเภทออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การพนัน

2.2 ขั้นตอน

2.1 การพนัน คือ การเข้าเล่นในทำนองการแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยการเสี่ยงโชคด้วยไพ่หรือไพ่และฝีมือพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินกัน ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายก็ตาม

2.2 ขั้นตอน คือ การเข้าเล่นโดยอาศัยการเสี่ยงต่อเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่แน่นอนอันจะเกิดขึ้นภายหลังโดยคู่กรณีมีความเห็นไม่ตรงกัน จึงตกลงกันว่าถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นแน่นอนตามที่ตกลงกันไว้แล้ว ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ อีกฝ่ายหนึ่งแพ้ และฝ่ายแพ้จะต้องใช้เงินหรือทรัพย์สินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้ชนะนั้น¹

แต่ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพนันหรือขั้นตอน ผลตามมาตรา 853 คือไม่ก่อให้เกิดหนี้แต่อย่างใด

ผลของสัญญาการพนันหรือขั้นตอน

1. หากก่อให้เกิดหนี้ไม่ หมายความว่า การได้เสียตามสัญญาการพนันหรือขั้นตอนไม่ถือว่าหนี้สินต่อกัน ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ เช่น ดำเล่นไฮโลเสียให้แก่แดง 1,000 บาท ดำไม่มีเงินให้จึงขอผิดผ่อนชำระในวันหลัง ต่อมาดำไม่ยอมชำระแดงจะฟ้องร้องต่อศาล ขอให้ศาลบังคับให้ดำชำระหนี้ไม่ได้

2. สิ่งใดที่ให้กับไปในการพนันหรือขั้นตอนก็จะทวงคืนไม่ได้ หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่ชำระหนี้พนันหรือขั้นตอนไปแล้วจะเรียกคืนไม่ได้ต้องแล้วกันไป

3. ข้อตกลงเป็นมูลหนี้หนึ่งอย่างใด อันฝ่ายข้างเสียพนันหรือขั้นตอนหากทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อจะใช้หนี้เงินพนันหรือขั้นตอนนั้น ไม่สามารถบังคับกันได้ เช่น ผู้แพ้พนันไม่มีเงินชำระจึงทำสัญญากู้ยืมเงินให้กับผู้ชนะพนันเท่ากับจำนวนหนี้พนันนั้น ผู้ชนะพนันจะฟ้องบังคับให้ผู้แพ้พนันชำระหนี้เงินกู้ยืมตามสัญญาไม่ได้

การพนันขั้นตอนนี้ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2475 มีทั้งประเภทที่ขออนุญาตเล่นได้ และห้ามเด็ดขาดมิให้ผู้ใดเล่น มิฉะนั้นมีโทษทางอาญา แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ไม่ว่าประเภทใดก็ตาม มีผลทั้ง 3 กรณีที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น

¹สุบิน พูลพัฒน์. เรื่องเดิม, หน้า 141.

คำพิพากษาฎีกาที่ 595/2491 คู่พนันมอบเงินให้คนกลางไว้เพื่อจ่ายให้แก่ฝ่ายชนะนั้น ถือว่าคนกลางเป็นตัวแทนของทั้งสองฝ่าย

คนกลางที่ถือเงินพนันไว้จ่ายแก่ผู้ชนะนั้น ถ้าเจ้าของเงินสั่งให้งดจ่ายแล้ว ผู้ถือเงินก็จ่ายเงินนั้นไม่ได้ ถ้าขึ้นจ่ายไป เจ้าของเงินก็ฟ้องเรียกเงินคืนจากคนกลางนั้นได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1413/2494 การที่คู่ความทำกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อกฎหมาย ศาลมีอำนาจตัดสินไปตามนั้นได้ ตามมาตรา 183 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หาใช่เป็นการพนันชั้นต่อไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1072/2499 สัญญาจ้างว่าความที่ตกลงกันว่า ถ้าหากทราบว่าความชนะ ลูกความจะให้ค่าจ้างเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ถ้าแพ้ลูกความไม่ให้ค่าจ้างเลย เช่นนี้ เป็นสัญญาที่ต้องลงแรงปฏิบัติ ไม่เป็นการพนันชั้นต่อ

คำพิพากษาฎีกาที่ 832/2512 ในการเล่นพนันชนไก่ คู่พนันได้วางเงินเดิมพันล่วงหน้าไว้กับนายบ่อนก่อนรู้ผลแพ้ชนะ ต่อมานายบ่อนได้จ่ายเงินให้เจ้าของไก่ซึ่งชนะไป เงินดังกล่าวจึงเป็นเงินที่ชำระหรือให้กันในการเล่นพนัน จึงทวงคืนไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853

คำพิพากษาฎีกาที่ 1538/2518 คำฟ้องว่ากรรมการตัดสินแข่งม้าพนันของสโมสรประมาทตัดสินม้าชนะผิด ทำให้ผู้แทงม้าพนันขาดเงินรางวัล เป็นเรื่องสัญญาซึ่งไม่เกิดหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 ไม่ใช่ละเมิด ศาลไม่รับฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 912/2521 เงินเดิมพันการพนันชกมวยที่โจทก์วางไว้กับนายบ่อนหรือคนกลาง แม้คนกลางไม่ใช่คู่พนันก็เป็นเงินที่ชำระแก่กันในการเล่นพนัน โจทก์ทวงเงินที่ชนะพนันไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1802/2529 การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ฯ ตามปกติแม้จะมีการเก็งกำไรกันและมีลักษณะเป็นการเสี่ยงโชคอยู่บ้าง ก็หาใช่เป็นการพนันชั้นต่อตามมาตรา 853 ไม่

3. ข้อยกเว้นที่การพนันก่อให้เกิดหนี้ได้

มาตรา 854 “อันการออกสลากกินแบ่งก็ดี ออกสลากกินรวบก็ดีท่านว่าเป็นสัญญาผูกพันต่อเมื่อรัฐบาลได้ให้อำนาจ หรือให้สัตยาบันแก่การนั้นเฉพาะราย นอกนั้นให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา 853”

การพนันหรือชั้นต่อที่กฎหมายยกเว้นให้ผูกพันฟ้องร้องกันได้มี 2 ประเภท คือ

3.1 สลากกินแบ่ง

3.2 สลากกินรวบ

3.1 สลากกินแบ่ง คือ การที่ผู้เล่นเสี่ยงโชคระหว่างกันเองโดยการที่ผู้ซื้อสลากกินแบ่งเอาเงินนั้นมารวมกันไว้เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และภาษี เมื่อเหลือเงินก็เอามาจัดแบ่งเป็นรางวัล โดยการเสี่ยงโชคด้วยการออกเลขสลากนั้น เลขสลากของผู้ใดที่ซื้อไว้ตรงกับเลขสลากที่ออก ผู้นั้นมีสิทธิได้รับรางวัลไป

การออกสลากกินแบ่งในประเทศไทย รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดจัดจำหน่ายเอง โดยพิมพ์สลากขึ้นจำหน่ายแก่ประชาชน ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย

3.2 สลากกินรวบ คือ การเสี่ยงโชคอย่างหนึ่ง โดยวิธีที่ผู้จัดให้มีการเล่นโดยให้ของเป็นรางวัล เช่น รถยนต์ เครื่องประดับ หรือสิ่งของอื่น อาจจะขายสลากเท่าจำนวนราคาหรือมากกว่าตามที่กำหนดไว้ให้แก่ผู้เล่น โดยผู้จัดให้มีการเล่นจะเป็นผู้เอาเงินที่ขายสลากได้ไว้ทั้งหมดเมื่อออกเลขสลากมา ผู้ใดถูกก็มีสิทธิได้รับของนั้นไป รางวัลอาจจะมีรางวัลเดียวหรือหลายรางวัลก็ได้

ทั้งสลากกินแบ่งและสลากกินรวบนี้เป็นสัญญาระหว่างผู้จัดให้มีการออกสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบ กับผู้เข้าเล่นนั้นจะผูกพันหรือฟ้องร้องบังคับกันได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลให้อำนาจให้สัตยาบันแก่การออกสลากนั้นเฉพาะราย ๆ ไป เมื่อผู้จัดให้มีการเล่น รายใดได้รับอำนาจหรือสัตยาบันจากรัฐบาลแล้ว สัญญาก็ผูกพันกันและฟ้องบังคับกันได้ ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 853 แต่ถ้ารายใดรัฐบาลไม่ได้ให้อำนาจหรือสัตยาบันการเล่น ย่อมไม่ก่อให้เกิดหนี้ เป็นสัญญาผูกพันกันตามบทบัญญัติ มาตรา 853

การอนุญาตให้ออกสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบนั้น รัฐบาลให้อำนาจออกได้ โดยต้องมีการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติการพนันและกฎกระทรวง ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไปยังรัฐบาล โดยที่ผู้ขออาจจะเป็นองค์การ เทศบาล จังหวัด หรือเอกชน เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ออกสลากกินแบ่ง หรือสลากกินรวบ นั้นตามคำร้องขอแล้ว เรียกว่ารัฐบาลให้อำนาจ

ส่วนในกรณีที่รัฐบาลได้ให้สัตยาบันนั้น ได้แก่ การออกสลากกินแบ่งของรัฐบาล ซึ่งเป็นการจัดขึ้นโดยสำนักงานสลากกินแบ่ง รัฐบาลของกระทรวงการคลัง กรณีเช่นนี้ ไม่ต้องมีการขออนุญาต โดยที่กระทรวงการคลังเสนอหลักการและเหตุผลเสนอไปยังคณะรัฐมนตรี

เพื่อขอออกสลากกินแบ่ง เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบและอนุมัติตามนั้น กรณีเช่นนี้ เรียกว่า รัฐบาลให้สัทยาบัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3409/2529 การที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจำเลยกำหนดเงื่อนไขไว้ในสลากกินแบ่งว่าเงินรางวัลจะจ่ายให้แก่ผู้ถือสลากฉบับที่ถูกรางวัลนำมาขอรับนั้น กำหนดขึ้นโดยอาศัยอำนาจที่มีอยู่ตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 เป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเพียงเพื่อให้จำเลยมีหลักฐานในการที่จะจ่ายเงินให้แก่ผู้ถูกรางวัลเท่านั้น ไม่ใช่ข้อกำหนดที่จะไม่จ่ายเงินรางวัลแก่ผู้ถูกรางวัลที่สลากหายหรือถูกไฟไหม้ การออกสลากกินแบ่งโดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะแบ่งเงินที่ได้จากการขายสลากให้แก่ผู้ถูกลสลากกินแบ่งผู้ออกรางวัล เมื่อโจทก์มีหลักฐานเชื่อได้ว่าถูกรางวัล แต่สลากถูกไฟไหม้โจทก์จึงมีสิทธิที่จะได้รับเงินรางวัลจากจำเลย

4. การออกตั๋วเงินหรือเอกสารอย่างอื่นแทนเงินอันได้แต่ขณะพนันหรือออกให้ เป็นการใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนัน

มาตรา 855 “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา 312 และ 916 ตั๋วเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับซึ่งออกให้เต็มจำนวนหรือแต่โดยส่วนเพื่อแทนเงินใด ๆ อันได้และขณะพนันหรือขันต่อกีฬา ออกให้เพื่อใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนันหรือขันต่อ เช่นว่านั้นก็ถือว่าไม่สมบูรณ์

เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัตินี้ เงินรายใดให้ยืมแก่บุคคลกำลังเล่นการพนันหรือขันต่อในเวลาหรือ ณ สถานที่เล่นเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เงินนั้นได้ให้ยืมไปเพื่อเล่นการพนันหรือขันต่อ”

จากบทมาตรานี้ ทำให้อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี

4.1 ตั๋วเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับซึ่งผู้แพ้พนันออกให้เต็มจำนวนหรือเพียงบางส่วนแก่ผู้ชนะพนัน ไม่สมบูรณ์ คือผู้ชนะพนันจะฟ้องร้องบังคับให้ผู้แพ้พนันชำระหนี้ตามตั๋วเงินหรือเอกสารนั้นไม่ได้

4.2 ตั๋วเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับซึ่งออกให้เพื่อใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนันหรือขันต่อ ก็ถือว่าไม่สมบูรณ์ เป็นการออกให้เพื่อใช้เงินยืมมาใช้ในการพนัน เช่น แดงขอยืมเงินเข้ามาเพื่อเล่นการพนัน โดยดำรู้ว่าแดงจะนำเงินที่ยืมไปเล่นการพนัน แล้วแดงออกตั๋วเงินชนิดหนึ่งหรือทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ไว้แก่ดำ ดังนี้ ตั๋วเงินก็ดี หนังสือรับสภาพหนี้ก็ดีไม่สมบูรณ์ดำจะนำมาเรียกร้องหรือฟ้องร้องบังคับชำระหนี้เอาจากแดงไม่ได้¹

¹ มาโนช สุทธิวาทนฤพวุฒิ. เรื่องเดิม, หน้า 225-226.

ความในมาตรา 855 ที่ว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา 312 และ 916” นั้น มีความหมายเพียงใด ความข้อนี้เป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไปดังกล่าวไว้ในมาตรา 855 วรรคแรกแล้ว คือถ้าตัวเงินที่ออกให้โดยไม่สมบูรณ์นั้น ได้โอนไปยังบุคคลอื่นและบุคคลนั้นได้รับไว้โดยสุจริต มิได้คบคิดกันฉ้อฉลแล้ว ผู้ออกตัวเงินจะยกความไม่สมบูรณ์นั้นขึ้นต่อผู้รับโอนโดยสุจริตหาได้ไม่ เพราะผู้รับโอนโดยสุจริตไม่ทราบถึงเรื่องความไม่สมบูรณ์ของตัวเงิน

สำหรับความในวรรคท้าย มาตรา 855 นั้น เป็นการบัญญัติถึงภาระการพิสูจน์ในข้อที่นอกเหนือจากที่กฎหมายสันนิษฐานว่าจะต้องตกแก่ผู้ที่กล่าวอ้างเป็นอย่างอื่นนั้น ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ดังที่กล่าวอ้างก็ต้องถือตามที่กฎหมายสันนิษฐาน กล่าวคือ ต้องถือว่า เงินที่ให้ยืมแก่บุคคลกำลังเล่นการพนันหรือขันต่อในเวลา หรือ ณ สถานที่เล่นเช่นนั้น เป็นเงินที่ให้ยืมไปเพื่อเล่นการพนันหรือขันต่อ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 613/2521 เช็คออกให้เพื่อชำระหนี้การพนันม้าแข่ง ไม่สมบูรณ์ บังคับผู้สั่งจ่ายตามเช็คไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2526 ป. กับ ย. สามี่จำเลยเข้าหุ้นเล่นการพนัน เมื่อคิดบัญชี ย. ต้องชำระหนี้การพนันให้ ป. แต่ไม่มีเงินและจะออกเช็คชำระหนี้ให้ ป. ให้จำเลยชำระแทน โดยจัดการให้จำเลยเปิดบัญชีกระแสรายวันที่ธนาคาร แล้วจำเลยออกเช็คชำระหนี้อันเกิดจากการพนันให้ ป. ซึ่งตามกฎหมายห้ามมีมูลหนี้ไม่ แม้โจทก์จะรับเช็คดังกล่าวไว้ด้วยประการใดก็ตาม เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค จำเลยก็ไม่มี ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1052/2529 โจทก์ร่วมร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับ ข. สามี่จำเลย ขอให้ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต่อมาจำเลยออกเช็ค 4 ฉบับให้แก่โจทก์ร่วมเพื่อเปลี่ยนเช็คที่ ข. ออกให้แก่โจทก์ร่วม โจทก์ร่วมจึงถอนคำร้องทุกข์ ต่อมาโจทก์นำเช็คไปเรียกเก็บเงินตามเช็ค ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์จึงมาฟ้องจำเลย เมื่อเช็คที่ ข. ออกให้โจทก์ร่วมเนื่องจากหนี้สินระหว่างโจทก์ร่วมกับ ข. อันเกิดจากการพนันม้าแข่ง จึงเป็นมูลหนี้ที่เกิดขึ้นจากการพนันขันต่อไม่ชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 855 เช็คพิพาทที่จำเลยออกให้โจทก์ร่วมเพื่อเปลี่ยนเช็คของ ข. อันมีมูลหนี้มาจากการพนันขันต่อนั้น ย่อมไม่สมบูรณ์ไปด้วย จำเลยจึงไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

คำถามและแนวคำตอบเกี่ยวกับการพนันขั้นต่อ

1. **คำถาม** สัญญาการพนันและขั้นต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสีย เป็นความจริงหรือไม่ อธิบาย

นายมงคลตกลงจ้างนายสนิทเป็นทนายความฟ้องและแก้ต่างในคดีเรื่องขอแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินและเรื่องไถ่ที่นา ให้ค่าจ้างนายสนิท 20,000 บาท เมื่อชนะคดีทุกศาลและค่าทนายที่ศาลให้ก็ให้เป็นค่าจ้างเพิ่มแก่นายสนิทด้วย แต่ถ้านายมงคลเป็นฝ่ายแพ้ นายมงคลจะไม่ให้เงินนายสนิทเลย ดังนี้ ถ้านายมงคลชนะคดีทุกศาล แล้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา นายสนิทจะฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ ที่ว่าสัญญาการพนันและขั้นต่อต้องมีทั้งทางได้และทางเสียนี้เป็นความจริงและนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ กล่าวคือ หากสัญญาใดมีแต่ทางจะได้ทางเดียวไม่มีทางเสียหรือมีแต่ทางเสียทางเดียวไม่มีทางได้ก็หาใช่การพนันและขั้นต่อไม่ ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 535/2477 คดีระหว่างอัยการสตูล โจทก์ นายกิมสัน จำเลย ข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่าจำเลยแจกตัวสลากให้แก่คนที่มาซื้อของในร้าน แล้วจำเลยก็ออกสลากเลขสลากตรงกับตัวสลากของผู้ใด จำเลยก็จ่ายรถถีบให้หนึ่งคัน ปรากฏว่าจำเลยไม่ได้ขึ้นราคาของที่ขายผิดจากปกติ ดังนี้ ศาลวินิจฉัยว่า มิใช่การพนัน เพราะจำเลยมีแต่เสียเท่านั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 บัญญัติว่า “*อันการพนันหรือขั้นต่อ นั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่...*” ซึ่งหมายความว่าโดยปกติข้อตกลงใดถ้าถือว่าเป็นการพนันหรือขั้นต่อแล้ว จะฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญามีได้ ในทางตรงกันข้ามถ้ามิใช่เป็นการพนันหรือขั้นต่อย่อมฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ จึงมีข้อควรพิจารณาว่าข้อตกลงที่นายสนิททำไว้กับนายมงคลตามอุทธรณ์นี้เป็นการพนันขั้นต่อหรือมิใช่ ถ้าเป็นนายสนิทฟ้องเรียกเงินตามสัญญามีได้ แต่ถ้าไม่เป็นก็ฟ้องเรียกได้

ดังได้กล่าวแล้วว่า ข้อตกลงใดอันจะถือว่าเป็นการพนันหรือขั้นต่อนั้น จะต้องเป็นข้อตกลงที่คู่กรณีแต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสีย มิใช่ว่าฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้ อีกฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางเสียเท่านั้น ข้อตกลงตามอุทธรณ์ปรากฏว่า นายมงคลไม่มีทางเสียเลย นายมงคลมีแต่ทางได้ คือ ได้ประโยชน์ในการที่มีผู้ว่าความให้ตนเปล่า ๆ ถ้าแพ้คดี ส่วนการที่นายมงคลจะต้องชำระค่าทนายเมื่อนายสนิทว่าความให้ตนชนะนั้นถือไม่ได้ว่าตนมีทางเสีย เพราะมิใช่เป็นการเสียเปล่าแต่ตนได้ประโยชน์จากการที่นายสนิททวงแรงว่าความให้ตน

การตอบแทน เมื่อฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้ไม่มีทางเสียด้วยเช่นนี้ จึงไม่ใช่สัญญาการพนันหรือ
ขั้นตอน นายสนิทจึงฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้ (ฎีกาที่ 323/2477, และที่ 1072/2499)

2. **คำถาม** โรงภาพยนตร์มีชื่อแห่งหนึ่งจำหน่ายตั๋วภาพยนตร์ตามราคาปกติโดยแจกสลาก
ให้กับผู้ที่ซื้อตั๋วภาพยนตร์ด้วย ตกลงกับผู้ซื้อว่า เมื่อภาพยนตร์ใกล้จะเลิกทางโรงภาพยนตร์
จะแจ้งเลขผู้ถูกรางวัลให้ทราบ ผู้ใดถูกรางวัลให้ไปรับเงินรางวัล 200 บาท เป็นทุนการศึกษา
ได้เมื่อภาพยนตร์เลิกฉายแล้ว ปรากฏว่านายดวงดีเป็นผู้ถูกรางวัล จึงได้นำตั๋วสลากที่ถูก
รางวัลไปแสดงกับเจ้าของโรงภาพยนตร์ ดังนี้ เจ้าของโรงภาพยนตร์จะไม่ยอมจ่ายรางวัล
โดยอ้างว่าเป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล ข้อสัญญาดังกล่าวไม่ผูกพันตน
เช่นนี้ จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าเป็นการออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล แต่
การออกสลากโดยไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาลอันจะยังผลให้ไม่ก่อให้เกิดหนี้ต่อกัน หรือไม่
ผูกพันกันตามข้อสัญญานั้น จะต้องเป็นการออกสลากในลักษณะที่เป็นการพนัน ทั้งนี้ตาม
นัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853, 854 แต่การออกสลากในลักษณะนี้ไม่
ใช้สัญญาการพนัน เจ้าของโรงภาพยนตร์จึงมีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาจะปฏิเสธ
ไม่ยอมจ่ายเงินรางวัล 200 บาท เป็นทุนการศึกษาให้นายดวงดีไม่ได้ และที่กล่าวได้ว่า ตาม
ข้อเท็จจริงไม่ใช่สัญญาการพนัน เพราะที่จะเป็นสัญญาการพนันได้นั้น ต้องปรากฏว่าคู่กรณี
แต่ละฝ่ายมีโอกาสทั้งได้และเสียมิใช่มีโอกาสแต่จะได้อย่างเดียวไม่มีเสีย หรือมีโอกาสแต่จะ
เสียไม่มีได้ ข้อสัญญาตามอุทธรณ์ปรากฏว่า นายดวงดีผู้ซื้อตั๋วภาพยนตร์ที่ถูกสลากมีแต่
ทางได้ เพราะตนไม่ได้เสี่ยงซื้อตั๋วแพ่งผิดปกติดังใด ตรงกันข้ามเจ้าของโรงภาพยนตร์มี
แต่ทางเสีย จึงไม่ใช่เรื่องของสัญญาการพนันแต่อย่างใด

3. **คำถาม** สถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งถ่ายทอดการแข่งขันชกมวยชิงแชมป์ระหว่าง นาย ก.
กับนาย ข. ปรากฏว่า นาย ค. ได้เคยชมโทรทัศน์จนทราบผลการชกแล้วว่า นาย ก. ชนะ
น็อคยก 6 ต่อมาสถานีโทรทัศน์ดังกล่าวได้นำภาพยนตร์การชกระหว่างนาย ก. กับนาย ข.
ซึ่งเคยถ่ายทอดให้ประชาชนชมมาครั้งหนึ่งแล้วนั้นมาออกรายการโทรทัศน์อีก ซึ่งการ
ออกรายการครั้งนี้ นาย ง. เพื่อนของนาย ค. เพิ่งจะได้ชมเป็นครั้งแรกไม่ทราบว่า
ภาพยนตร์ม้วนนี้ได้เคยออกโทรทัศน์มาครั้งหนึ่งจนนาย ค.ทราบผลการชกแล้ว จึงได้โทรศัพท์
มาหานาย ค. ว่าถ้านาย ก. ชนะ นาย ง. จะจ่ายเงินให้นาย ค. 2,000 บาท แต่ถ้านาย ข. ชนะ
นาย ค. ก็จะต้องจ่ายเงิน 2,000 บาทให้นาย ง. ซึ่งนาย ค. เห็นเป็นโอกาสจึงตกลงด้วย ก็เป็น

อันว่าเมื่อผลปรากฏแก่นาย ง. ว่านาย ก. ชนะเช่นนั้น นาย ง. จึงได้จ่ายเงิน 2,000 บาทให้นาย ค. ไป ครั้นหลังจากนั้นอีก 7 วัน นาย ง. พบนาย จ. เล่าเรื่องเสียเงินแก่นาย ค. นี้ให้นาย จ. ฟัง นาย จ. จึงได้แจ้งให้นาย ง. ทราบความจริงว่านาย ง. เสียรู้เพื่อนดังกล่าวเสียแล้ว นาย ง. จึงได้ไปทวงเงินนาย ค. ซึ่ง นาย ค. ปฏิเสธ นาย ง. จึงอ้างว่าจะฟ้องร้องเอาความ เมื่อเป็นเช่นนั้น นาย ค. จึงได้มาขอคำปรึกษาจากท่านว่าจะทำประการใดดี ให้ท่านแนะนำ

แนวคำตอบ หลักเกณฑ์การพิจารณาว่า ข้อตกลงนั้น ๆ เป็นการพนันหรือมิใช่อยู่ที่ว่าข้อตกลงที่คู่สัญญาทำกันไว้นั้นมีว่า แต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้และทางเสียหรือไม่ ถ้าในข้อตกลงมีว่าแต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้ทางเสีย ก็เป็นการพนัน แต่ถ้าไม่ได้เป็นเช่นนั้น เช่นตกลงให้ฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางได้และอีกฝ่ายหนึ่งมีแต่ทางเสีย ข้อตกลงในลักษณะหลังนี้หาใช่การพนันไม่

จะเห็นได้ว่า ข้อตกลงตามอุทหาทรณ์ระบุไว้ชัดว่าถ้า ค. ชนะพนันกล่าวคือ ก. ชกชนะ ข. ง. จะต้องเสียเงินให้ ค. แต่ถ้า ค. แพ้พนันเพราะ ข. ชกชนะ ก. ค. ก็จะต้องจ่ายเงินให้นาย ง. จึงเห็นได้ว่าในข้อตกลงนี้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายคือ ค. และ ง. ตกลงให้แต่ละฝ่ายมีทั้งทางได้ทางเสีย ข้อตกลงดังกล่าวจึงเข้าเกณฑ์เป็นการพนัน

แม้จะมีปัญหาชวนคิดว่า ค. ไม่น่าจะมีทางเสียเลย เพราะรู้ผลแพ้ชนะของคู่ชกอยู่ก่อนแล้ว ก็จะต้องยอมจ่ายไม่ได้ เพราะสิ่งนี้เป็นความรู้ความสามารถพิเศษของ ค. เองที่จะหาวิธีเอาชนะคู่แข่ง ความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของ ค. ไม่อาจนำมาคิดรวมเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คือ การคดโกงกันในการพนันนั้น ไม่ใช่เหตุอ้างเพื่อการฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตราบใดที่ข้อตกลงนั้น ๆ เข้าลักษณะเป็นการพนันแล้ว ผู้ชนะพนันจะฟ้องร้องให้ผู้แพ้พนันชำระหนี้ตามข้อตกลงไม่ได้ เพราะข้อตกลงที่เข้าลักษณะเป็นการพนันนั้นหากก่อให้เกิดหนี้ไม่ และผู้แพ้พนันที่ได้ให้สิ่งใดในการพนันแก่ผู้ชนะพนันไปก็จะเรียกทวงคืนมิได้ เพราะเหตุกฎหมายหนึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853)

เมื่อข้อเท็จจริงตามอุทหาทรณ์วินิจฉัยได้แล้วว่า ข้อที่ ค. กับ ง. ตกลงกันนั้นเป็นการพนันและ ง. ได้จ่ายเงิน 2,000 บาท ในการพนันให้คู่พนันคือ ค. ไป จึงทวงคืนไม่ได้ แนะนำให้ ค. สบายใจได้แล้ว เพราะ ง. ไม่อาจฟ้องร้องบังคับเอาเงินคืนได้ด้วยเหตุผลข้อกฎหมายดังได้วินิจฉัยมา

- 4. คำถาม** ห้างสรรพสินค้ามีชื่อแห่งหนึ่ง ตั้งตู้หยอดเหรียญไว้ ในตู้มีบรรจุตุ๊กตาหลากหลายชนิดไว้หลายตัว ราคาตามท้องตลาดตัวละประมาณ 35-40 บาท แต่ถ้าใครหยอดเหรียญชนิด 5 บาท จำนวน 2 เหรียญ ลงในช่องให้หยอด แล้วกดปุ่มข้างนอกตู้ เครื่องมือกลในตู้ก็จะ

ทำงาน ซึ่งถ้ากดปุ่มบังคับดังกล่าวแล้ว เครื่องมือกลก็จะเคลื่อนไปจับตุ๊กตาออกมาให้ได้ แต่ถ้ากดปุ่มไม่เป็นหรือไม่เก่งก็จะเสียเงินเปล่า ไม่ได้ตุ๊กตา ปรากฏว่าเด็กหญิงแจ้วอยากได้ตุ๊กตา จึงหยอดเหรียญ 5 ลงไป 2 เหรียญ แล้วกดปุ่มบังคับเครื่องไม่เก่ง จึงเสียเงินเปล่า ไม่ได้ตุ๊กตา เช่นนี้ เด็กหญิงแจ้วจะเรียกเงินคืนจากเจ้าของเครื่องนี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ เด็กหญิงแจ้วเรียกเงินคืนไม่ได้ เพราะการหยอดเหรียญตามอุทากรณณ์นี้ นับได้ว่าเป็นการพนัน เนื่องจากว่า ถ้าเด็กหญิงแจ้วเล่นเก่งเล่นเป็น เด็กหญิงแจ้วก็จะชนะพนัน คือได้เป็นเจ้าของตุ๊กตาราคา 35-40 บาท ทั้งที่เสียเงินไป 10 บาท แต่ถ้าเล่นแพ้ เด็กหญิงแจ้วก็จะเสียเงินเปล่า คือ 10 บาทนั้น เรียกว่า ต่างฝ่ายต่างเสี่ยงคือมีโอกาสทั้งได้และเสีย จึงเข้าข่ายเป็นการพนัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กัน ไปในการพนันหรือขันต่อก็จะทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุหามูลหนี้หนึ่งอย่างใดมิได้”

เมื่อเด็กหญิงแจ้วเสียเงินพนันไป 10 บาท เด็กหญิงแจ้วจึงทวงคืนไม่ได้

5. **คำถาม** ช่วย, ชู, ซาดิ, โซติ, เล่นไพ่พนันกัน ช่วยเป็นหนี้พนันชาติ 20,000 บาท ไม่มีเงินให้ จึงขอยืมจากเซ็ด เจ้าของบ้านที่จัดให้มีการเล่น 20,000 บาท เพื่อชำระหนี้ให้ซาดิ และได้ทำสัญญากู้ไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาเซ็ดนำสัญญากู้ฉบับนั้นมาฟ้องต่อศาล ให้ช่วยชำระหนี้ ช่วยต่อสู้ว่าเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากการพนัน ตนไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะวินิจฉัยคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ มาตรา 853 อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กัน ในการพนันหรือขันต่อก็จะทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุหามูลหนี้หนึ่งอย่างใดมิได้

ข้อบัญญัติที่กล่าวนี้ ท่านให้ใช้ตลอดถึงข้อตกลงเป็นมูลหนี้หนึ่งอย่างใด อันฝ่ายข้างเสียพนันขันต่อ หากทำให้แก้อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจะใช้หนี้เงินพนันหรือขันต่อนั้นด้วย

มาตรา 855 ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 312 และ 916 ตัวเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับซึ่งออกให้เต็มจำนวนหรือแต่โดยส่วนเพื่อแทนเงินใด ๆ อันได้แต่ชนะพนันหรือขันต่ออีก ออกให้เพื่อใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนันหรือขันต่อเช่นว่านั้นก็ดี ท่านว่าไม่สมบูรณ์

เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัตินี้ เงินรายได้ที่ยืมแก่บุคคลกำลังเล่นการพนันหรือขันต่อในเวลาหรือ ณ สถานที่เช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เงินนั้นให้ยืมไปเพื่อเล่นการพนันหรือขันต่อ

ตามปัญหาข้อต่อสู้ของช่วยที่กล่าวว่าเป็นหนี้ที่เกิดจากการพนันตนไม่ต้องรับผิดชอบนั้นรับฟังไม่ได้เพราะว่าเป็นหนี้เงินกู้ยืมจากเชิดเจ้าของบ้านเท่านั้น เชิดมิได้ร่วมเล่นพนันนั้นด้วยจึงไม่ได้ถือว่าเป็นหนี้สินที่เกิดจากการพนันแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามการที่ช่วยยืมเงินจากเชิดเจ้าของบ้านที่จัดให้มีการเล่นพนันมาใช้หนี้ชาติ จำนวน 20,000 บาท และได้ทำสัญญากู้ใช้เป็นหลักฐานนั้น เป็นการทำสัญญากู้เพื่อนำเงินที่กู้มานั้น มาใช้ในการพนันแม้ว่าจะยืมภายหลังการเล่นพนันก็ตาม ก็ไม่มีผลแตกต่างกับยืมแล้วมาเล่นทีหลัง จึงว่าสัญญากู้ฉบับนี้ไม่สมบูรณ์ เชิดจึงไม่มีอำนาจฟ้องแต่อย่างใดตามมาตรา 855

ดังนั้น ข้าพเจ้าเป็นศาลจะพิพากษายกฟ้องคดีนี้ไป

6. **คำถาม** นายสุวรรณนำนักมวยของตนมาชกที่เวทีดำเนินสะดวก โดยชกกับนักมวยของนายสมศักดิ์ มีเดิมพันข้างละ 50,000 บาท โดยมอบไว้กับนายยุติธรรม นายสนามมวย เป็นผู้เก็บรักษา แล้วมอบให้กับฝ่ายผู้ชนะการชกครั้งนี้เมื่อการชกเสร็จสิ้น กรรมการตัดสินให้นักมวยของนายสุวรรณเป็นฝ่ายชนะ นายยุติธรรมเห็นว่ากรรมการตัดสินครั้งนี้มีปัญหา จึงคืนเงินเดิมพันให้ทั้งสองฝ่ายไป นายสุวรรณจึงมาฟ้องขอให้ศาลบังคับให้นายยุติธรรมชำระเงินอีก 50,000 บาท ถ้าท่านเป็นศาล จะวินิจฉัยอย่างไร

แนวคำตอบ การที่นายสมศักดิ์และนายสุวรรณ ตกลงกันว่าถ้านักมวยของฝ่ายใดเป็นผู้ชนะการชก คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะจ่ายเงินให้ 50,000 บาท นี้เป็นสัญญาการพนันหรือขันต่ออย่างหนึ่ง เพราะคู่สัญญามีโอกาสได้หรือเสียในเวลาเดียวกัน แล้วแต่ว่านักมวยของฝ่ายตนจะแพ้หรือชนะในการชกครั้งนี้

เงินจำนวน 100,000 บาท ที่นายยุติธรรมนายสนามมวย รับเงินจากนายสมศักดิ์และนายสุวรรณมาเก็บรักษา และมีหน้าที่ส่งมอบให้กับบุคคลทั้งสองคนใดคนหนึ่ง แล้วแต่ผลการชกมวย ว่านักมวยของฝ่ายใดจะเป็นผู้ชนะ คือเงินเดิมพันหรือทรัพย์สินของคู่กรณีที่จะต้องจ่ายให้แก่กันนั่นเอง ตามสัญญาการพนันหรือขันต่อ

เมื่อการชกยุติลง และมีการตัดสินให้นักมวยของนายสุวรรณเป็นฝ่ายชนะ แต่ นายยุติธรรมเห็นว่ากรรมการตัดสินมีปัญหา จึงคืนเงินให้นายสุวรรณและนายสมศักดิ์ คนละ 50,000 บาท ต่อมานายสุวรรณฟ้องเรียกเงินจากนายยุติธรรมอีก 50,000 บาท จึงเห็นว่าเป็นการที่ผู้ชนะพนันเรียกเอาเงินที่ผู้แพ้พนันจะต้องชำระให้แก่กันในการเล่นพนัน แม้ว่าจะเป็นการฟ้องเรียกเอาจากคนกลางผู้ถือเงินก็ตาม ก็เป็นการฟ้องเรียกเอาเงินที่ต้องชำระให้แก่กันในการเล่นพนันดังกล่าวจึงถือว่าเงินจำนวนดังกล่าวมีมูลหนี้จากการพนัน ซึ่งสัญญา

การพนันหรือขันต่อนั้นหามูลหนี้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ นายสุวรรณจึงทวงเงินดังกล่าวไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 ที่บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหากก่อให้เกิดหนี้ สิ่งใดที่ได้ให้ไปในการพนันหรือขันต่อ ก็ทวงคืนไม่ได้เพราะเหตุหามูลหนี้ อย่างหนึ่งอย่างใดมิได้”

ดังนั้น จึงพิพากษายกฟ้องของนายสุวรรณ (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 912/2521)

7. คำถาม นายล้วนได้รับอนุญาตให้เปิดบ่อนชนไก่ นายประกายและนายดำนำไก่มาชนที่บ่อน โดยมีเดิมพันข้างละ 4,000 บาท มอบให้นายล้วนเป็นผู้รักษาเงินไว้ และหักเป็นค่าน้ำของสนามร้อยละ 10 บาท ส่วนที่เหลือมอบให้กับฝ่ายผู้ชนะการชนครั้งนี้ การชนไก่มีกติกาอยู่ว่า “เมื่อไก่ฝ่ายหนึ่งถูกไก่อีกฝ่ายหนึ่งชนจนตาแตกบอดทั้งสองข้าง ให้ถือว่าไก่ที่ตาบอดแตกทั้งสองข้างเป็นฝ่ายแพ้ ให้นายบ่อนจ่ายเงินที่ทั้งสองมอบให้รักษาไว้แก่เจ้าของไก่ฝ่ายชนะ ถ้าไม่มีไก่ตัวใดแพ้ชนะกัน ให้คืนเงินแก่เจ้าของไก่” ขณะที่ชนกัน ในยกที่ 3 ไก่ของนายดำถูกชนตาปิดตาข้าง และอีกข้างแตกมีเลือดออกมาก นายล้วนจึงชี้ขาดว่า ไก่ของนายประกายเป็นฝ่ายชนะ นายดำคัดค้านว่าไก่ของตนยังสู้ไก่ของนายประกายอยู่ และตาไก่ของตนหาได้บอดแตกทั้งสองข้างดังคำชี้ขาดของนายล้วนไม่ แต่นายล้วนยืนยันคำชี้ขาด และมอบเงินให้นายประกายไป นายดำจึงมาฟ้องให้นายประกายคืนเงิน 4,000 บาท ให้แก่ตน โดยอ้างว่านายล้วนไม่มีสิทธิเอาเงินของตนไปจ่ายให้นายดำ นายล้วนให้การต่อสู้ว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่ชำระให้แก่กันในการพนันไม่มีสิทธิเรียกคืน ถ้าท่านเป็นศาลจะวินิจฉัยอย่างไร

แนวคำตอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 วรรค 1 บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหากก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กันไปในการพนันหรือขันต่อก็ทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุหามูลหนี้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้”

การชนไก่ครั้งนี้ผู้ที่นำไก่มาชน ต้องวางเดิมพันไว้กับนายบ่อนซึ่งเป็นคนกลาง เพื่อที่จะจ่ายให้กับผู้ชนะ เพื่อป้องกันการบิดพลิ้วไม่ชำระเมื่อไก่ของฝ่ายตนแพ้ ดังนั้นแม้ว่านายล้วนนายบ่อนชนไก่ไม่ใช่คู่พนันกับนายดำก็ตาม แต่เงินเดิมพันที่นายดำและนายประกายวางไว้กับนายล้วน มอบให้นายล้วนเก็บรักษาไว้และจ่ายให้กับเจ้าของไก่ผู้ชนะพนัน แม้ว่าจะวางไว้ก่อนที่จะรู้ผลแพ้ชนะ ก็มีใช้ข้อสำคัญ ถือได้ว่าเป็นเงินที่ผู้เล่นพนันชำระให้แก่กันในการเล่นพนันนั่นเอง นายดำจึงทวงคืนไม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 853 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

8. **คำถาม** ก. เปิดบ่อนชนโคโดยได้รับอนุญาต นาย ข. และ ค. ต่างนำโคของตนมาชนพนันกันที่บ่อนของ นาย ก. โดยเดิมพันข้างละ 10,000 บาท มอบให้นาย ก. เก็บรักษาไว้ และมอบให้เจ้าของโคที่ชนชนะ เมื่อปรากฏว่าโคของนาย ข. ชนะโคของนาย ค. แต่ นาย ค. สั่งห้ามมิให้ นาย ก. จ่ายเงินเดิมพันให้แก่ นาย ข. เจ้าของโคที่ชนะ นาย ก. ไม่จ่ายเงิน แต่กลับเอาเงินทั้ง 20,000 บาท ไว้กับตนไม่คืนให้ทั้งสองฝ่าย นาย ค. จึงฟ้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับให้นาย ค. คืนเงินจำนวนดังกล่าวให้กับตน นาย ค. ตอบสู้ว่าเงินที่ตนรับไว้ นั้นเป็นเงินที่คู่สัญญาการพนันมอบให้แก่กัน จึงทวงคืนไม่ได้ ถ้าท่านเป็นศาล วินิจฉัยคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ นาย ก. เจ้าของบ่อนโค รับเงินเดิมพันที่คู่พนันมอบให้เก็บรักษา นาย ก. จึงมีฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าของเงินทั้งสองฝ่าย เพื่อมอบเงินทั้งหมดนั้นให้แก่ฝ่ายชนะพนันและตนเป็นตัวแทนทั้งสองฝ่ายนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 805 ได้บัญญัติว่า “ตัวแทนนั้น เมื่อไม่ได้รับความยินยอมของตัวการจะเข้าทำนิติกรรมอันใดในนามของตัวการทำกับตนเองในนามตนเองหรือในฐานะเป็นตัวแทนของบุคคลภายนอกหาได้ไม่ เว้นแต่นิติกรรมนั้นมีเฉพาะการชำระหนี้” ดังนั้น เมื่อ นาย ก. เป็นตัวแทนของนาย ค. ตราบใดที่นาย ก. ยังมีได้จ่ายเงินไปตามที่ได้รับมอบหมายไว้ นาย ค. ซึ่งเป็นตัวการก็มีสิทธิที่จะถอนอำนาจได้มอบหมายนั้นคือสั่งให้งดการจ่ายเงินของตนและขอคืนไปได้ การที่ นาย ก. ตอบสู้ว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่คู่สัญญาการพนันมอบให้แก่กันในการพนันเรียกคืนไม่ได้ นั้น เห็นว่าแม้เงินดังกล่าวจะเป็นเงินที่ให้แก่กันในการพนันก็ตาม เมื่อปรากฏว่า นาย ก. ยังมีได้จ่ายให้แก่ นาย ข. คู่สัญญาการพนันอีกฝ่ายหนึ่ง นาย ก. มิใช่คู่สัญญาพนัน แต่เป็นตัวแทนของ นาย ค. ต้องทำตามคำสั่งของ นาย ค. ตัวการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 807 เมื่อตัวการสั่งให้ตัวแทนคืนเงินที่ตัวการมอบให้ตัวแทนไว้ อันเป็นการบอกเลิกสัญญาตัวแทนด้วย ตัวแทนก็ยอมคืนให้กับตัวการจะเก็บเอาไว้ไม่ได้ นาย ก. ตัวแทนไม่มีอำนาจใด ๆ ตามกฎหมายที่จะเก็บเงินของ นาย ค. เป็นของตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 810 ที่บัญญัติว่า “เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นบรรดาที่ตัวแทนได้รับไว้ เกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทนนั้น ท่านว่าตัวแทนต้องส่งให้แก่ตัวการจงสิ้น”

ดังนั้น จึงพิพากษาให้ นาย ก. คืนเงินให้กับนาย ค.

9. **คำถาม** นายชนะเล่นการพนันเสียให้แก่นายสว่าง 2 แสนบาท ไม่มีเงินชำระจึงออกเช็คชำระหนี้เงินพนันนั้นให้แก่ นายสว่าง ต่อมาเช็คดังกล่าวเบิกเงินไม่ได้ นายสว่างจึงแจ้งความ

ดำเนินคดีกับนายชนะต่อพนักงานสอบสวน ในความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต่อมานางเมตตาภริยานายชนะ ได้ออกเช็คชำระหนี้ให้กับนายสว่าง ตามจำนวนเงินนั้น เพื่อแลกเปลี่ยนกับเช็คของนายชนะ นายสว่างจึงถอนคำร้องทุกข์นั้น ต่อมาเช็คของนางเมตตาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอีก นายสว่างจึงฟ้องต่อศาลให้นางเมตตาชำระหนี้เงินสองแสนบาท ตามเช็คที่สูญลายมือชื่อส่งจ่ายไว้ ถ้าท่านเป็นศาลจะวินิจฉัยคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ มูลหนี้ระหว่างนายชนะกับนายสว่าง เป็นมูลหนี้ที่เกิดจากการพนันขันต่อจึงถือว่าหนี้สินดังกล่าวหามูลหนี้ได้อย่างใดไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 ที่บัญญัติว่า “อันการพนันหรือขันต่อนั้น ท่านว่าหาก่อให้เกิดหนี้ไม่...” ดังนั้น เช็คที่นายชนะออกให้กับนายสว่าง จึงเป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ อันมีมูลจากการพนันจึงไม่สมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 855 ที่บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 312 และ 916 ตัวเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับ ซึ่งออกให้เต็มจำนวนหรือแต่โดยส่วน เพื่อแทนเงินใด ๆ อันได้แต่ชนะพนันหรือขันต่อก็ดี ออกให้เพื่อใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนันหรือขันต่อเช่นว่านั้นก็ ท่านว่าไม่สมบูรณ์”

เมื่อเช็คที่นายชนะออกให้เพื่อใช้เงินแก่นายสว่างไม่สมบูรณ์ ไม่อาจบังคับกันได้ เพราะเป็นการชำระหนี้ที่เกิดจากการพนันไม่สมบูรณ์ เช็คของนางเมตตาที่ออกให้กับนายสว่าง ก็เป็นการออกให้เพื่อเปลี่ยนกับเช็คของนายชนะจึงหามูลหนี้ได้อย่างใดมิได้ไปด้วย เช็คฉบับดังกล่าวจึงไม่สมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 เช่นกัน นายสว่างจึงฟ้องบังคับให้นางเมตตาชำระหนี้ตามเช็คดังกล่าวไม่ได้ จึงพิพากษายกฟ้อง (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1052/2529)

10. **คำถาม** นายสุวิชเข้าไปเล่นพนันแข่งม้าที่สนามม้าแห่งหนึ่งที่มีนายสมศักดิ์เป็นเจ้าของและดำเนินกิจการ ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดการแข่งขันได้โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 แล้ว ในการวิ่งม้าเที่ยวที่ 5 ม้าหนุ่มนรินทร์และม้าชวานเพชรเข้าเส้นชัยพร้อมกัน แต่กรรมการชี้ขาดประจำสนามดูรูปถ่ายแล้วตัดสินให้ม้าชวานเพชรชนะที่ 1 และม้าหนุ่มนรินทร์ชนะที่ 2 ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วม้าหนุ่มนรินทร์เข้าเส้นชัยเป็นอันดับที่ 1 และม้าชวานเพชรเข้าเป็นอันดับที่ 2 นายสุวิชที่แทงม้าหนุ่มนรินทร์ชนะที่ 1 จึงได้เงินเพียง 5,000 บาท แต่ถ้ากรรมการไม่ดูรูปผิดพลาด และตัดสินให้ม้าหนุ่มนรินทร์ชนะที่ 1 แล้ว นายสุวิชจะได้เงิน 15,000 บาท นายสุวิชจึงฟ้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับให้นายสมศักดิ์เจ้าของและผู้ดำเนินกิจการชดใช้เงินให้อีก 10,000 บาท โดย

อ้างว่ากรรมการชี้ขาดตัดสินผิดพลาดอันเป็นละเมิด ขอให้ชดใช้ค่าเสียหาย 1,000 บาท และอ้างอีกว่าการพนันดังกล่าวได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานแล้ว จึงเป็นหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าท่านเป็นศาลจะวินิจฉัยคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ คำฟ้องของนายสุวิชเป็นการฟ้องบังคับให้นายสมศักดิ์จ่ายเงินที่นายสุวิชอ้างว่าถ้าการตัดสินชี้ขาดของกรรมการชี้ขาดไม่ทำงานผิดพลาดแล้ว จะได้เงินมากขึ้นจากการเล่นพนันแข่งม้าที่นายสมศักดิ์ได้รับอนุญาตให้จัดมีขึ้น อันเป็นการพนันชั้นต่อ หาใช่เป็นการฟ้องในมูลละเมิดไม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 วรรคแรก บัญญัติว่า “อันการพนันหรือชั้นต่อ นั้น ท่านว่าหากก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กัน ไปในการพนันหรือชั้นต่อก็จะหวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุหามูลหนี้หนึ่งอย่างใดมิได้” เช่นนี้ นายสุวิชจะฟ้องบังคับนายสมศักดิ์จ่ายเงินดังกล่าวไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นการฟ้องเรียกเงินที่เกิดจากหนี้การพนัน แม้การเล่นการพนันแข่งม้าของนายสมศักดิ์ จะได้รับอนุญาตให้จัดมีขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม ก็ไม่มีผลผูกพันบังคับได้เช่นกัน เพราะกฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นที่การพนันหรือชั้นต่อก่อให้เกิดหนี้ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 854 เฉพาะการออกสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบที่รัฐบาลได้ให้อำนาจหรือให้สัตยาบันเป็นการเฉพาะรายเท่านั้น นอกจากนี้แล้วก็อยู่ในบังคับของ มาตรา 853 ทั้งสิ้น ดังนั้น นายสมศักดิ์กับนายสุวิชจึงไม่มีหนี้อะไรที่ผูกพันกันตามกฎหมาย ศาลจึงพิพากษายกฟ้องของนายสุวิชไป (ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1538/2518)

11. **คำถาม** นายสมยศเล่นพนันชกมวยเสียเงินให้แก่นายโชคดี 200,000 บาท ไม่มีเงินสดชำระจึงออกเช็คให้แก่นายโชคดีเป็นการชำระหนี้แทนเงินสด ต่อมานายโชคดีซื้อรถยนต์คันหนึ่งราคา 600,000 บาท จากนายทรงศักดิ์ และได้นำเช็คผู้ถือที่นายสมยศสั่งจ่ายชำระราคารถยนต์ด้วย ต่อมานายทรงศักดิ์ผู้ขายรถยนต์ นำเช็คไปเบิกเงินจากธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน นายทรงศักดิ์จึงฟ้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับนายสมยศรับผิดชำระเงินตามที่สั่งจ่ายในเช็ค นายสมยศให้การต่อสู้ว่า เช็คดังกล่าวเกิดจากมูลหนี้การพนัน ซึ่งหามูลหนี้หนึ่งอย่างใดมิได้ ขอให้ศาลพิพากษายกฟ้อง ถ้าท่านเป็นศาลจะวินิจฉัยคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 855 วรรค 1 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 312 และ 916 ตัวเงินหรือเอกสารอย่างอื่นทุกฉบับซึ่งออกให้เต็มจำนวน หรือแต่โดยส่วนเพื่อแทนเงินใด ๆ อันได้แต่ชนะพนันหรือชั้นต่อก็ตี ออกให้เพื่อใช้เงินที่ยืมมาใช้ในการพนันหรือชั้นต่อเช่นว่านั้นก็ตีท่านว่าไม่สมบูรณ์”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916 บัญญัติว่า “บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้อง ในมูลตัวแลกเงินหาอาจจะต่อสู้ทรงด้วยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกัน เฉพาะบุคคลระหว่างคน กับผู้ส่งจ่ายหรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้น ได้ไม่ เว้นแต่การโอนจะได้ขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 989 บัญญัติว่า “บทบัญญัติทั้งหลาย ในหมวด 2 อันว่าด้วยตัวแลกเงินดั่งจะกล่าวต่อไปนี้ ท่านให้ยกมาบังคับในเรื่องเช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัด กับสภาพแห่งตราสารชนิดนี้ คือบท มาตรา 910, 914, ถึง 923, 925, 926, ถึง 940, 945, 946, 959, 967, 971”

แม้ว่าเช็คซึ่งเป็นตัวเงินชนิดหนึ่งที่นายสมยศออกให้เป็นการชำระหนี้เงินพนัน ชกมวยให้แก่นายโชคดี ไม่สมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 855 ใช้ บังคับไม่ได้ก็ตาม แต่เช็คดังกล่าวนายโชคดีนำไปชำระราคารถยนต์ที่ซื้อจากนายทรงศักดิ์ จึงเป็นการโอนเช็คโดยสุจริต มิได้มีการคบคิดกันฉ้อฉลแต่อย่างใด นายทรงศักดิ์จึงเป็นผู้ทรง เช็คโดยชอบที่มีสิทธิฟ้องผู้ส่งจ่าย คือนายสมยศให้รับผิดชอบตามยอดเงินที่ปรากฏในเช็คนั้นได้ แม้ว่าเช็คดังกล่าวนายสมยศจะส่งจ่ายเช็ครายพิพาทให้นายโชคดี โดยมีมูลหนี้จากการเล่น พนันชกมวยตามที่ให้การต่อสู้คดี นายสมยศก็จะยกเหตุดังกล่าวซึ่งเป็นความเกี่ยวพันเฉพาะ บุคคลระหว่างนายสมยศผู้ส่งจ่ายกับนายโชคดีผู้ทรงคนก่อนมาเป็นข้อต่อสู้ นายทรงศักดิ์ ผู้ทรงคนปัจจุบันไม่ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916

ศาลพิพากษาให้นายสมยศใช้เงิน 200,000 บาท ตามเช็คให้แก่นายทรงศักดิ์ (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1545/2524)